

Přijde daňová amnestie? Vláda chce zvýšit motivaci lidí

Petr Kučera

Zdroj: Aktuálně.cz

Praha — Jak motivovat lidi i firmy, aby poctivěji platili daně a zvýšili tak příjmy státního rozpočtu? Na to se snažila najít odpověď „analýza možností zvýšení ochoty daňových poplatníků dobrovolně plnit povinnosti dané daňovými právními předpisy prostřednictvím zmírnění některých správních či trestních sankcí“, jejíž výsledek ve středu projedná vláda.

Zásadně nová nebo radikální řešení ale nečekejte. Naopak: Materiál definitivně pohřbívá možnost, že by vláda Petra Nečase vyhlásila jednorázovou daňovou amnestii tak, jak to učinilo v loňském roce například Španělsko. Ostatně na její vyhlášení tlačily hlavně Věci veřejné, které už nejsou součástí koalice.

Analýza zdůrazňuje, že není možné, aby ten, kdo něco poruší, na tom byl stejně, nebo dokonce lépe než ten, kdo všechny své povinnosti plní řádně a včas. Na druhou stranu je ale žádoucí, aby poplatníci, kteří se dobrovolně přiznají ke svému pochybení, na tom byli lépe než ti, kteří se nepřiznají a odhalí je až finanční úřad.

Přes několik návrhů ke zlepšení dospěli autoři materiálu k závěru, že současný legislativní stav daňových i trestních předpisů je z tohoto pohledu zcela uspokojivý. Analýzu zpracovalo ministerstvo financí ve spolupráci s Legislativní radou vlády a ministerstvy spravedlnosti a vnitra.

SANKCE UŽ NEBUDOU AUTOMATICKE

Analýza navrhuje odstupňovat sankce na základě určitých kritérií, typicky podle míry spolupráce poplatníka nebo opakování nedostatku. Také v zahraničí je daná problematika řešena dvěma hlavními způsoby — buď formou odstupňování sankce v závislosti na proběhlém čase, nebo zohledněním míry zavinění.

Odstupňování procentní sazby pokuty podle uběhlého času ale nevidí autoři tuzemského návrhu jako ideální řešení. Nynější pětidenní „polštář“ pro opožděné podání přiznání i zaplacení daně vidí jako dostatečný, další rozvolňování je podle nich v rozporu s požadavkem na efektivitu správy daní a tlakem na včasné plnění povinností.

Zatímco dřívější zákon o správě daní a poplatků nechával například udělení pokuty za pozdní podání přiznání na úvaze úředníka, nový daňový řád od roku 2011 zavedl automatickou sankci vždy ve výši alespoň 500 korun nezávisle na výši samotné daňové povinnosti. Cílem bylo mimo jiné omezit korupci. Materiál, zpracovaný už v loňském roce, navrhuje i v tomto směru zmírnění. To zákonodárci mezitím schválili dříve, než závěr analýzy projednala vláda.

Přísné ustanovení o automatické pokutě 500 korun už tedy od letošního roku neplatí. Hrozí už jen tomu, kdo nepodá daňové přiznání ani dodatečně, tedy typicky po výzvě z finančního úřadu.

„Je zřejmé, že naprostá eliminace správní úvahy ohledně výše sankce spolu s absencí možnosti prominout příslušenství daně z důvodu tvrdosti vede v mnoha případech k neúměrným trestům,“ uvádějí autoři.

NESMÍ CHYBĚT BIČ

Aby zmírnění sankcí mohlo mít motivační charakter, musí být rovněž zajištěno efektivní vymáhání povinností od těch subjektů, které své povinnosti neplní vůbec. K tomu je vhodné některé sankce naopak zvýšit či zavést sankce tam, kde nejsou, konstatuje analýza.

Konkrétně autoři navrhují zavést sankci za nesplnění povinností nepeněžité povahy, u nichž je z povahy věci nemožné udělit stávající pořádkovou pokutu. Typicky jde o některé oznamovací nebo procesní povinnosti.

MEDIÁLNÍ KAMPAŇ A INFORMAČNÍ LINKA

Podle autorů by pomohla také mediální kampaň, zaměřená jednak na rostoucí zahraniční spolupráci České republiky v boji proti daňovým únikům, jednak na možnost využití institutu účinné lítosti. Platné zákony totiž umožňují nižší trest pro ty, kdo se sami dodatečně přiznají dříve, než je odhalí finanční úřad.

Nový trestní zákon přitom od roku 2010 snížil i maximální tresty odnětí svobody za nejzávažnější daňové prohřešky. Na druhou stranu jsou od roku 2012 za daňové trestné činy odpovědné i právnické osoby.

Po zahraničním vzoru má vzniknout také informační centrum, kde se lidé a firmy po telefonu nebo e-mailu jednoduše dozvědí o svých daňových povinnostech. Taková infolinka funguje například v Německu, Rakousku, Belgii, Francii, Irsku či Velké Británii.

Analýza také konstatuje, že systém sankcí by se měl co nejvíce zjednodušit, ostatně jako samotné předpisy upravující daňové povinnosti.

AMNESTII RADĚJI NE

Vládní analýza znovu odmítá vyhlásit jednorázovou daňovou amnestii. Tu ještě před volbami v roce 2010 odmítl tehdejší ministr financí Eduard Janota, jako „morální hazard“ ji už tehdy označil i nynější ministr Miroslav Kalousek z TOP 09.

Amnestii prosazovaly zejména Věci veřejné — naposledy před rokem, kdy ji chtěly spojit se zavedením majetkového přiznání nad hranici 20 milionů korun. Podle jejich nynějšího šéfa Víta Bárty by si státní rozpočet díky amnestii polepšil jednorázově o 20 miliard korun, výhledově by ekonomice přinesla až 100 miliard. Vedle TOP 09 je proti amnestii i ODS — také podle ní by taková akce byla nemorální.

Daňovou amnestií v uplynulých pěti letech vyhlásilo několik velkých evropských států, naposledy vloni Španělsko. Vláda nabídla všem, kteří dodatečně přiznají příjmy za posledních pět let, sníženou daňovou sazbu deset procent. Výsledek však zdaleka nesplnil očekávání - stát získal ani ne polovinu z očekávaných 2,5 miliardy eur.

S amnestií mají zkušenosti i Itálie, Velká Británie, Francie či Německo (to však později dalo přednost pátrání po zahraničních kontech, respektive nákupu dat uniklých z bank).

ODMĚNA PRO UDAVAČE?

O odměně lidem, kteří „udají“ spoluobčany, že neplatí daně, vloni uvažoval rumunský ministr financí. Ve Spojených státech, Indii nebo třeba Keni už podobný systém funguje. Aktuální česká analýza tuto možnost nezmiňuje.

„Institut odměňování pokládáme za problematický, což potvrzuje i absence tohoto systému v naprosté většině států Evropské unie,“ říká k tomu mluvčí českého ministerstva financí Ondřej Jakob.

Podle mluvčí Generálního finančního ředitelství Petry Homolové přijdou tuzemské daňové správy desítky udání měsíčně. Řada z nich obsahuje informace, které lze využít.

„Ale často se v nich objevují pouze nelichotivá až urážlivá hodnocení konkrétních osob a firem nebo jejich činnosti,“ říká Homolová a doplňuje, že většina informátorů neuvede své jméno ani kontaktní údaje.

„Ve Spojených státech amerických se odměny mohou pohybovat v rozmezí 15 až 30 procent dodatečně vybrané daně,“ uvedl Martin Pizinger z českého velvyslanectví ve Washingtonu.

Indická vláda dokonce vypracovala speciální manuál. Aby bylo udání platné a informátor si skutečně zasloužil odměnu, musí mimo jiné zaslat otisk svého levého palce. To je mimochodem zajímavé proto, že levá ruka je jinak v zemi považována za nečistou.